

XXVII. Honismereti Akadémia

Zalaegerszeg, 1999. július 5–9.

A közgyűjtemények, művelődési intézmények és a honismereti mozgalom

A szekcióülések állásfoglalásai és javaslatjai

1. A múzeumok és a honismeret szekció

a.) Javasoljuk és ajánljuk a megyei önkormányzatoknak, valamint a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának, hogy írjon ki olyan pályázatot rendszeresen, ami a honismereti szakkörök és a helyi múzeumok együttműködését, illetve a helytörténeti gyűjtemények köré szerveződött honismereti tevékenység eredményes munkáját segíti elő, támogatja.

b.) Fontosnak tartjuk a tanyai iskolák megmentését, illetve megóvását mind műemléki, építészettörténeti szempontból, mind közgyűjteményi tekintetben. Minden körzetben, alföldi megyében szükséges lenne a még fennálló tanyai iskolaépületet építészetiileg megóvni, beleértve az iskolai oltárok, valamint egykori berendezéseik megmentését.

c.) Javasoljuk a nagy központi alapítványok számára a határon túli múzeumok és honismereti mozgalom támogatására szolgáló pályázatok visszaállítását, illetve kiírását.

d.) A szekció fontosnak tartja az Önkéntes Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat eredeti célkitűzése szerinti működtetését és fenntartását (évenkénti kiírását és a nyelvjáráskutatással való összekapcsolását továbbra is), mert csak így töltheti be az évtizedek alatt kivívott társadalmi szerepét, tömegmozgalom jellegét, ami a honismereti mozgalmat is számottevően erősíti.

Selmecei Kovács Attila

2. A levéltárak és a honismeret szekció

Felolvastuk a megbetegedett Tóth Béla referátumát, amely vitaindítóként hangzott el, majd *dr. Németh László*, a Zala Megyei Levéltár képviselője, *Jáger Márta*, a Somogy Megyei Levéltár munkatársa, *dr. Turbó Éva* a Soproni Városi Levéltár igazgatója, *dr. Kiss Mária* a Szombathelyi Püspöki Levéltár igazgatója és *dr. Ódor Imre* a Baranya Megyei Levéltár igazgatója tartott korreferátumot. Jómagam a Tatabányai Városi Levéltár nevében mondtam el a városi levéltár, illetve a Komárom-Esztergom Megyei Honismereti Egyesület munkájának összefüggéseit. A kollégák tájékoztatták a jelenlévőket a levéltárak honismereti tevékenységéről, arról a munkáról amellyel a kutatók tevékenységét segítik a kutatómunkájuk során; s arról, hogy milyen tájékoztatókat készítenek, milyen repertóriumokkal, témajegyzékekkel segítik a kutatói munkát. Népművelési tevékenységükről is szártot adtak, nevezetesen, hogy a Zala Megyei Levéltár 1991. óta szlovén–magyar ifjúsági kutatótáborot szervez nagy sikerrel. Elmondták azt is, hogy nagy népszerűségnek örvendenek a kiállítások, melyek különösen az 1848–49-es évforduló kapcsán kapnak különös hangsúlyt. A kiadványozási munkáról valamennyi kollega elmondta: dolgozatok, tanulmányok közreadásával segítik a honismereti munkát. Jáger Márta említette, hogy évtizedes múltra tekint vissza a Somogy megyei Honismereti Híradó. Turbó Éva elmondta, hogy évente mintegy 300 kutató keresi fel a levéltárat, 1992-től 13 honismereti

vonatkozású kiadvány jelent meg és 1999-ben még kettő lát napvilágot. Dr. Kiss Márta ismertette a Püspöki Levéltár és az Egyházi Levéltárak anyagát, és tájékoztatást adott a szekció résztvevőinek azokról az anyagokról, amik kutatandók, feltárandók. Ódor Imre elmondotta, hogy kiadták a Baranyai Helytörténeti Repertóriumot. Megítélése szerint a már kicsit elavult stílusú levéltári évkönyvek helyett tematikus számokra kellene a hangsúlyt fektetni, amelyek népszerűbbek is és talán jobban tudják a helytörténeti kutatásokat szolgálni. Kilenc hozzászólás hangzott el a levéltár, tehát a kutatómunkát segítők oldalairól.

Utána beszéltek a honismereti kutatók arról, hogyan támogatják őket a levéltárak, mint intézmények. Elhangzott a köszönet nem egy előadó szájából, beszéltek az együttműködés jóvoltáról. Kritikai észrevételek is elhangzottak. A levéltárosok részéről, hogy nagyon sok helytörténeti kutató, elsősorban főiskolások nem tudnak kutatni, nincsenek módszertanilag felkészítve, nem tudnak jegyzetelni, nem tudnak cédulázni. Tehát az egyetemi, főiskolai oktatásnak elő kell készíteni a kutatást. Egyfelől derék dolog, hogy az oktatás a helytörténetírást szorgalmazza, a honismereti munkát segíti, kéri a hallgatóktól, hogy helyi témákkal és levéltári kutatások alapján megírt témákkal foglalkozzanak, de metodikailag nem készíti fel a hallgatókat.

Két ajánlást is megfogalmazott a levéltár szekció. Az egyik: a Honismereti Szövetség a közművelődési törvény módosítása kapcsán javasolja a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma ajánlja a közgyűjteményeknek, a levéltáraknak, könyvtáraknak és a múzeumoknak, hogy fokozottan segítsék a honismereti munkát. Esetenként tapasztalható ugyanis, hogy a közgyűjtemények „változó színvonalon” támogatják ezt a munkát. A másik pedig: vállalja a Honismereti Szövetség, hogy a rendkívül gazdag, megyénként változatos számú és színvonalú helytörténeti kiadványokat nyilvántartja és közkinccsé teszi az egész ország honismereti mozgalma részére.

Ravasz Éva

3. A könyvtárak és a honismeret szekció

A könyvtáros szekcióban három előadást hallottunk. Hajdú-Bihar megyei könyvtár igazgatóhelyettese a közkönyvtáraknak és főleg a megyei könyvtáraknak a helyismereti munkájáról beszélt.¹ Második előadónk *Dobri Mária*, a Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár könyvtárosa, felhívta a figyelmünk arra, hogy ezek az egyházi gyűjtemények kincseshányák nagyon sok könyv, kéziratban lévő tanulmány található bennük, amiket a tudós egyháziak az elmúlt évtizedekben összeállítottak, csak nem volt módjuk nyilvánosságra hozni. Ezek az anyagok egyrészt a honismereti mozgalom számára fontosak, hiszen plébániatörténetek, falutörténetek, vidékek története található köztük, melyeknek jelentős a dokumentumértékük. Ezek a kéziratok ugyanakkor felvetik a szerzői jog problémáját, attól függően, hogy kinek a tulajdonában van adott esetben ez a kézirat. A könyvtáros gondosan meg kell győződnie arról, hogy kinek a tulajdonában van a kézirat, nehogy utólag fölösleges jogvitákba bonyolódjanak. Tisztázni kellene a kézirat kiadásánál, hogy kinek a tulajdona, mert gyakran többen is jogot formáltak egy-egy 40–50 évvel ezelőtt készült kéziraatra. Tehát ez nem közpréda, pedig sokszor tapasztaljuk, hogy úgy publikálnak ezekből a kéziratokból hatalmas részeket, hogy abszolút nem jelölik meg a forrást. Ez nemcsak etikátlan, hanem jogszerűtlen is, azért azt gondolom, hogy nekünk, közgyűjteményekben dolgozóknak jogszerű magatartást kell tanúsítanunk.

A másik téma amit fölvetett, hogy az egyházi gyűjteményekben egyre kevesebb a hozzáértő személy, olyan aki nemcsak történeti, hanem nyelvi szempontból is hozzá tud nyúlni ezekhez az anyagokhoz. A gyűjtemények jelentős része latin, görög, illetve német – ékes gót betűkkel –, és ezeket egyre kevesebben tudják értelmezni. Ha a képzésben nem fordítanak megfelelő súlyt arra, hogy elegendő számú és jól képzett szakember kerüljön a gyűjteményekbe, akkor ezek bizony holt anyagok lesznek, és nem tudjuk kiaknázni a bennük rejlő lehetőségeket.

A harmadik előadó *Czupi Gyula*, a Nagykanizsai Városi Könyvtár igazgatója, egy városi intézmény kapcsolatrendszerét munkásságát mutatta be. A hozzászólások során megegyeztünk abban, hogy a Nemzeti Alaptantervhez kapcsolódóan nagyon komoly szerepet kell szűnni a helyismereti jellegű oktatásnak; érték közvetítőnek kell lenni ennek, nem egy kipipálandó tan-

¹ Bényei Miklós előadását a 17. oldalon közöljük.

tárgynak. Egyetértés volt abban is, hogy a honismereti mozgalomnak fokozottabban kell fordulnia az egyházi gyűjtemények felé és a közgyűjteményeknek szorosabbra kell fűzniük a kapcsolataikat.

Az ajánlások között elsőként javasoljuk, hogy a honismereti mozgalom és a könyvtárak együttműködését fűzzük még szorosabbra és tegyük még hatékonyabbá, szorgalmazzuk a helyi gyűjtemények létesítését, és működtetését a helyi közösségi tudat ápolására. Javasoljuk, hogy ennek a munkának a koordinálását a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Helytörténeti Könyvtárosok Szervezete végezze. Ajánljuk továbbá, hogy a Honismereti Szövetség tüzze napirendjére és vitassa meg a honismereti információk az Interneten való megjelenítését, és dolgozzon ki erre irányelveket. Javasoljuk továbbá, hogy kezdődjön el a Váci Városi Könyvtárban lévő Országos Honismereti Gyűjtemény anyagának a számítógépes feldolgozása és ennek hozzáférhetővé tétele. Ez azt hiszem, mindannyiunk számára nyereség lesz.

Kiss Gábor

4. A közművelődési intézmények és a honismeret szekció

A közművelődés és a honismeret-helytörténet egymást feltételező fogalmak, szükségszerűen és természetesen egymásra és egymásból építkező tevékenységek. A magyar nonprofit szektor – benne a honismereti-helytörténeti szervezetek – rövid idő alatt elért eredményeiben nagy segítséget jelentett a hagyományosan létező közművelődési és közgyűjteményi intézményhálózat. A szekció fontosnak tartja, hogy a közművelődési intézmények infrastruktúrája és szakértői állománya a továbbiakban is a rendelkezésre álljon a honismereti-helytörténeti tevékenységek ellátásához. Fontosnak tartja a honismereti munkavégzés során a helyi média és a teleházak rendszerével megvalósuló együttműködést, nem csak infrastrukturális szempontból, de a helyi honismereti eredmények nyilvánosságá, jelenbe építése szempontjából is.

A helytörténeti-honismereti tevékenység helyi és megyei szinten a civil szektor, a közművelődési és a közgyűjteményi szféra, valamint az itt dolgozó szakemberek széles körű együttműködése által valósul meg és fejlődik. Sajnálatos azonban, hogy az állami és más országos források csak a közművelődési célforrásaik terhére engedik meg a honismereti törekvések, kezdeményezések támogatását.

A helytörténeti-honismereti tevékenység az adott település, közösség szimbólum- és értékteremtő ereje, lehetősége. A helyi identitás szempontjából elengedhetetlen a történeti folyamatban hitelesített méltó szimbólumok megléte. A honismereti tevékenység mind eszköz, fontos szolgálatot tesz a település- és közösségfejlesztésnek, az önálló, sajátos települési arculat fölmutatásának. Sajnos szellemi többletet, ünnepi kultúrát alapoz meg és éltet az adott közösségben. A kisebbség és a többség helyi értékeinek megfelelő fölmutatása révén az előítéletek leküzdésének vagy csökkentésének hatékony eszköze. Meg kell találni a honismereti tevékenységek azon szeletét, amelyek közvetlenül érinthetik a főprofit szférát is, pl. az idegenforgalom, a falusi turizmus területén.

Annak ellenére, hogy a NAT lehetőséget teremt erre, jelentősek a fehér foltok a honismeret iskolai oktatásában, hiányzik az oktatásból „a helyi vonatkozás”. Hosszú évek törekvései ellenére sem sikerült e területen érzékelhető eredményt elérni. Hiányzik a pedagógusképzésből, főként a tanítóképzésből az erre irányuló készítés, felkészítés, módszertani alapvetés. Az egyik megfogalmazás szerint „csak sóvárgunk a pedagógusok után”. Részben ezzel függ össze a fiatal rétegek megfelelő képviselőinek hiánya a honismereti munkában. Magának a honismereti mozgalomnak is hiányos, nem kellően nyilvános, nem kellően hozzáférhető a belső módszertani megalapozása, amelyen rövid időn belül változtatni szükséges.

A szekció napjaink fontos fejleményének tartja a településszövetségek mozgalmát, amely a jövőben a táji, kistérségi keretben megfogalmazott kulturális és honismereti törekvések egyik legfőbb gerjesztője lehet.

Horváth György és Jágasics Béla

5. A műemlékek és a honismeret szekció

A műemléki kérdésekkel foglalkozó szekcióban Bartos György, az Országos Műemléki Hivatal kiváló munkatársa segítette munkánkat. A szekcióban mintegy harmincan vettek részt és gazdag vita bontakozott ki. Dukrét Géza előadást tartott a partiumi és bánsági néprajzi, művészettörténeti, építészeti műemlékek vizsgálatára vonatkozó tapasztalatokról. Arról, hogy miként tárják föl az értékeket, hogyan próbálják megvédeni és tudományos földolgozás után közzéadni azokat a nagyon nehéz társadalmi, anyagi, gazdasági körülmények között is. Kiterjedt az ismertetése arra is, hogy erre milyen forrásokból tudtak az előző években lehetőségeket teremteni. Fölmerült a vitában, országos szinten is tisztázni kellene, hogy a külföldiek egyre gyakrabban előforduló ingatlanvásárlásait, házvásárlásait, telekvásárlásait, épület helyreállításait hogyan lehetne úgy mederben tartani, hogy az épületállomány fönntartásában a külföldi tőke hasznosuljon, ugyanakkor a külföldi pénzbefektető vegye figyelembe azokat az esztétikai követelményeket, amelyek a magyar települések és építészeti környezet közhangulatának és hagyományainak a fönntartását célozzák. Felmerült ezzel kapcsolatosan, hogy különösen a kiemelt idegenforgalmi helyeken – a vitában konkrétan többen Tihanyt említették –, az exponált európai színvonalú, az európai kulturális örökség szerves részét képező műemlékegyüttes mellett butikokkal és bazárokkal, valódi perzsavásár teremthető. Aminek kritikája legutóbb a Hollókő világörökséggel kapcsolatosan is elhangzott. Fölmerült több hozzászólásban az a problémakör, hogy az előző évtizedek építészeti, városrendezési, településfejlesztési politikájában a múlt és a hagyomány gyökeres eltörlése, átalakítása érvényesült. Ezzel szemben az utóbbi évek pl. Ópusztaszer esetén rendkívüli lehetőségeket nyújtanak szabadtéri gyűjtemény megóvással, új közművelődési formákra: munkafüzeteket jelentettek meg, amiben a skanzenben járó diákgyermek az ott látottakat átismételhetik, a látvány és a tanári munka közös eredményeként születő új ismeretanyag értéke egy-egy ilyen munkafüzettel, tesztlappal szondázható. Fölmerült, hogy a magyarországi anyagban problémát jelent a szegénységgel való küzdelem, másfelől pedig az értékeknek a nem kellő szintű megbecsülése. Itt az öntevékeny civil szerveződések, mozgalmak együttműködésének jelentőségére hívták fel többen a figyelmet, és hangsúlyozták, hogy az újonnan született műemlékvédelmi törvény, vagy a kulturális értékekkel, értékváccsal, levéltárakkal, könyvtárakkal, múzeumokkal, műtárgyakkal foglalkozó törvényi jogszabályok is csak abban az esetben lesznek végrehajthatók, ha az öntevékeny mozgalmak, vagy egyáltalán a magyar társadalom olyan társadalmi közeget teremt, ami kikényszeríti a pénzzel rendelkezőket, beruházókat, hogy törvényi keretek között hajtsák végre beruházásaikat, bonyolítsák gazdasági tevékenységüket. Ezzel kapcsolatosan kell megemlíteni, hogy a vita során nagyon sokan foglalkoztak az ipari műemlékvédelmi problémáival. Tekintettel arra, hogy az európai építészettörténeti irodalomban rendkívül fontosak a világszínvonalon álló magyar ipari alkotások, ipari építmények végeszélybe kerültek, dózerolás áldozatai lettek, miközben alkalmasak lettek volna, hogy korszerű üzemeket fogadjanak be. Ezzel kapcsolatosan a vita foglalkozott azzal is, hogy mintegy kétszáz ipari műemlék van nyilvántartva, nagyobb része a manufaktúrális kor előtti, szélmalom, vízimalom stb.; ugyanakkor a műemlékké nyilvánításból, vagy védett ipari emlékké nyilvánítás folyamatából az utolsó 100–150 év modern ipara, malomipar, gépipar stb. építményei teljes egészében kimaradtak. Ma már a Műemlékvédelmi Hivatal és a társadalom egy tőkescsoporttal, gyárkonzernnel kerül szembe, és az értékvédelem rögtön valamiféle gazdasági tevékenység gátlásával lenne vádolható, s hogy ebben a Műemlékvédelmi Hivatal részéről megjelent személyek különösen hangsúlyozták, hogy a műemlékké nyilvánítás folyamata minden magyar állampolgár és minden magyar szervezet számára nyitott, és hogy ebben a vonatkozásban közös felelősséget viselünk, s hogy érdemes ilyen irányban nyitottnak lenni és minél aktívabban közreműködni. Fölmerült ezzel kapcsolatosan a Heves megyei műemlékállomány számba vétele, Bakó Ferenc nemrég elhunyt néprajzos kollégánk tudományos életműve, hagyatéka, valamint ezen belül Hatvan város gazdaságtörténeti műemlékeinek a sorsa. Voltak jó egyedi példák, pl. az egyik kolléganőnk, Kazár egyik műemléképületének megmentésével, földhasználásával mondta el a maga tapasztalatait. Körbejártuk a népi műemlékvédelem időszerű tapasztalatait. Erről jobb tovább nem beszélni, mert fájdalmas, hogy európai, vagy a világörökségbe való épületegyüttes a kezünk között mentek tönkre.

Az indító nap előadásában elhangzott a marosilyei kastély megvásárlása vagy megmentése érdekében indítsunk társadalmi mozgalmat. Csepinszki Mária kolléganőnk, aki korábban a Szennai Szabadtéri Gyűjtemény gondozója és egyik létrehozója volt, azonnal fölajánlott pénzt, másik – magukat megnevezni nem akarók – hozzájárulásával mintegy 25–30 ezer forint gyűlt össze. A vita résztvevői kérték, hogy ha hazatérünk, az otthoni szervezetünkben, illetve a Honismeretben és más fórumainkon indítsunk mozgalmat, hogy a marosilyei kastély megmentésére, ami a maga nevében Maros-völgye egyik legszebb és leglátványosabbá tehető, jelenleg elég szerencsétlen körülmények között létező együttese, mivel nem kisebb történeti személyiség nevéhez kapcsolódik, mint Bethlen Gábor.

Befejezésül elfogadtunk egy ajánlást: ajánljuk, hogy mozgalmunk kiemelten foglalkozzon az épített környezettel, az építészeti örökséggel és a települési állomány szervezeti, tipológiai, formai sajátosságainak megőrzésével, illetve környezeti értékeink minél jobb feltárással és a nemzeti kultúránkban való közkinccsé tételével.

Honismereti mozgalmunk járuljon hozzá, hogy az értékkeremtő, értékmentő munkában a társadalmi közeg teremtdődjék meg, és a tudományos intézményeket, illetve a közhatalokat a társadalom és az öntevékeny szervezetek erejével támogassuk, illetve a szükséges intézkedéseket az európai demokráciákban szokásos módon, ha kell kényszerítsük ki. Szorgalmazzuk a diákok, felnőttek, szakemberek és nem szakemberek széleskörű bekapcsolódását a település és építkezés kutatásába. A magyar társadalomnak erre vonatkozólag csodálatos hagyományai vannak, az 1880-as évektől az úgynevezett szünidei felmérések: a műszaki pályára készülő középiskolások, technikusok, illetve építésztechnikusok településkutatáshoz kapcsolódó szakmák főiskolai hallgatóinak a gyűjtéséből hatalmas hagyaték áll rendelkezésre. Ezek nagyjából az 1940-es évekig rendszeresen megjelentek. Ilyen munkák azóta is készülnek, de csak szórva nyosan jutnak el a közművelődési fórumokhoz, csapódnak le a tudatformáló irodalomba, vagy a tudományos szakpublikációkba, s itt óriási tartalékokat látunk. Másrészt tudomásul kellett vennünk azt is, hogy a szakintézmények a jelenlegi költségvetési keretek között nem rendelkeznek azzal a lehetőséggel, hogy egy-egy megrendelésük, egy-egy tervezési feladatuk ellátásánál föl tudják tární kellő hatékonysággal a helyi társadalom, a helyi beruházás, településrendezés, építészeti tervezés terén a helyi hagyományokat.

Szekciónk javasolja és szükségesnek tartja, hogy a településkutatásban és az érintett szaktudományokban elevenítsék föl azokat a hagyományokat, amelyekben az 1930-as években Györfly István, Teleki Pál és Magyarai Zoltán vezetésével a korabeli ifjú értelmiség a magyar társadalmi közeg megismerésére öntevékeny tudományos kutatásokat folytatott. Úgy gondoljuk Györfly István szellemisége, valamint a néphagyomány és a nemzeti művelődésért érzett szakmai felelősségünk egyaránt arra kötelez bennünket, hogy összefogjunk egy európaiabb település- és építészettudomány érdekében. A közös felelősség jegyében, történeti adósságaink törlesztésével és az előttünk járt nemzedékek iránti tiszteletből kívánunk a jövőben tevékenykedni.

Filep Antal

Diák honismereti körösök Tapolcán

A negyedik Országos Diák Honismereti Konferencia színhelye volt szeptember 24–26. között a dunántúli *Tapolca*, a Szent György-hegy bazaltorgonáinak tőszomszédságában elterülő kisváros, Batsányi János szülőhelye. A rendezvényen 67 diák vett részt Magyarországról és a határon túli magyar iskolákból.

A csíkszeredai *Segítő Mária* Római Katolikus Gimnáziumból Mirk László tanár vezetésével öt tanuló vett részt ezen a konferencián, az iskolánkban immár hatodik éve működő *Domokos Pál Péter* néprajzi-névtani diákszakkör képviselőiben: a tizedikes Csoboth Orsolya-Katalin, a tizenegyedikes András Laura, Csiszér Izabella, Kovács Szidónia és a tizenkettedikes Duma Dániel. Kolozsvárt Ács Zsolt és Palatka István képviselték. Tapolcán most került megrendezésre az a találkozó és tudományos diákfórum, amelyeknek az előző években Békéscsaba

adott otthont. A konferencia fő témája *Szent István és kora* volt. A központi témához kapcsolódó előadásokon kívül a honismereti körök ismertették munkájukat, és vezető helyet foglalt el a címerelemzés és címertervezés is.

A háromnapos konferencia nyitó napján elsőként *Halász Péter* néprajzkutató, a Honismereti Szövetség elnöke tartott érdekes előadást *Szent István országa* címmel. Az előadó felkérésére Kovács Szidónia részleteket olvasott fel az István király intelmeiből: A vendégek befogadásáról és gyámolításáról című fejezetből, külön kiemelve szent királyunk bölcs tanácsát: „Mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakaratóan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak”. Valósággal revelációként hatott a nagyszámú diákrésztevő számára az előadás végén felcsendült moldvai csángómagyar vallásos népének: „Ó Szent István dicsértésél, / Mennyben s földön tiszteltessél; / De főképpen nálunk ma, / Mint országunk oszlopa. / Kérünk, mint apostolunkat / És az első királyunkat: / Szent István, nézz a mennyből le / A te árva népedre.”

Az emelkedett hangulatot még csak fokozta az ezután következő *Dr. S. Lackovits Emőkének*, a veszprémi múzeum tudományos kutatójának diáképek vetítésével kísért élvezetes, számmunkra rengeteg új ismeretet nyújtó ragyogó előadása. A szakrális néprajz nemzetközileg is ismert szaktekintélye A Szent István alakja a néphagyományban, a szakrális hagyományokban címmel tartott előadást.

Az értekezések sorát *Hangodi László* helybeli történelemtanár folytatta, aki a Rómer Flóris honismereti szakkör vezetőjeként a diák honismereti körök munkájáról, szerepéről beszélt, valamint azok kapcsolódási lehetőségeiről. Elmondta, mennyire szükséges és fontos a saját lakhelyünk, a környező települések, a szomszédos tájegység múltjának, neves embereinek az ismerete/története, és ezek tudatosítása, emlékeztetben tartása, éltetése a mai fiatalokban. Beszélt a honismereti táborok, ilyen témájú kirándulások, előadásorozatok, pályázatok rendkívüli fontosságáról.

A konferencia második napját szinte teljes egészében a címertannal kapcsolatos előadások töltötték ki. A gyakorlati foglalkozásokon is címerelemzéssel, sőt címertervezéssel is foglalkoztunk. Nagyszerű előadást halottunk *dr. Csorba Csabától*, a budapesti ELTE Történelem Tanszékének docensétől, aki az Út a keresztény államiságig című érdekes előadása mellett beavatta a konferencia résztvevőit a heraldika, azaz a címertan tudományába, a címertervezés, készítés elengedhetetlen fontos titkaiba. Megtanultuk, hogyan kell címert tervezni/készíteni. Mindenekelőtt azt, hogy a címert valamely pajzskeretbe (többféle is létezik) foglaljuk, amely egy nép, egy család, illetve közösség helytállására, cselekedeteire utal, arra vonatkozik. Most már tudjuk, melyek a címer lehetséges színei – rajtuk kívül más szín nem alkalmazható –, az arany, az ezüst, a kék, a bíbor, a vörös, a fekete és a zöld. Megismerkedtünk még néhány gyakori motívummal, amelyek szimbolikusan szerepelnek a címereken. Délután a konferencia diákrésztevői lerajzolták saját lakóhelyük címerét, azt bemutatták és elmagyarázták társaikkal. Olyan helységekben volt diákok, amelyeknek még nem készült el a címere. Ilyen esetben ott helyben készítettek címervázlatot. Ezt tette Duma Dániel is, aki a moldvai Klézse szülötte, és sikeresen oldotta meg „feladatát”, vagyis olyan címert tervezett, amelyen helyet kaptak a faluját sajátosan jellemző szimbólumok: a bölényfej, Moldva címeréből, a közeli hármashegy a kálváriával, a Szeret folyó, a templomtorony sziluettje, no meg egy szőlőfürt, ami a helyi ízletes szőlőnedűre utal. Nagy sikert aratott csoportunkból Csoboth Orsolya-Katalin is, aki Csíkszereda, valamint Hargita megye címerét ismertette és magyarázta el a nagyérdeműnek. Kovács Szidónia a Segítő Mária Gimnázium címerét és jelvényét mutatta be. Ez annyira megtetszett a társaságnak, hogy többen is elkérték a rajzát, sőt magát a jelvényt is, hogy odahaza másoknak is megmutassák.

Az előadások és a csoportfoglalkozások közötti időt a diák-korreferátumok színezték. András Laura Csíkszentkirályi településtörténetéről, valamint az Andrássy grófok ebben a faluban gyökerező családfájáról beszélt, Csiszér Izabella a csíkmenasági szárnyas oltár történetéről értekezett, szólt ugyanakkor a ma is élő népszokásokról, kiselőadást tartott a „fársángtemetésről”, amit videofilm-bemutató követett. A többiek Gyergyóról, Csíkról és Klézseről beszéltek.

A konferencia utolsó napján Reindl Erzsébet, tapolcai pedagógust, az idei rendezvény lelkes főszervezőjét hallgattuk, aki hasznos és érdekes tudnivalókkal gazdagította ismereteinket, kiemelte a honismereti táborok szerepét a kutató-gyűjtőmunkában.

Természetesen, mindezek mellett jutott idő szórakozásra, kikapcsolódásra is. Ellátogattunk a kortárs képzőművészet újszerű kiállítására, egy XVIII. századi kőhid és az egykori malom-épületből átalakított Első Magyar Látványtárba, ahol az ún. Szubjektív fotótárlatot tekintettünk meg. Bejártuk csónakkal a Tavas-barlangot, sétalovaglásban is volt részünk. Egysszóval, felejthetetlen három napot töltöttünk Tapolcán.

Mirk László–Kovács Szidónia

Néprajzi szeminárium Lendván

Az 1990-es politikai fordulat után a Magyar Néprajzi Társaság elnöksége úgy határozott, hogy minden második nyári szemináriumát valamelyik, magyarok által is lakott szomszéd országban rendezzi. Így került sor korábban a felvidéki Révkomárom, majd a vajdasági Szabadka, az idén pedig a mura-vidéki Lendva városára. Utóbbit az országhatárhoz közeledő Lenti városkával kellett kiegészíteni a megfelelő szálláshely érdekében. Így az 1999. július 11–17. között tartott XI. Néprajzi Szeminárium elsődleges szervezője, a Magyar Néprajzi Társaság mellé fölzárkózott a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, valamint Lenti Város Önkormányzata is.

A tanácskozássra – a szomszédos Horvátországon kívül – valamennyi utódállamból érkeztek etnográfusok. A legtöbben Romániából (15) és Magyarországról (14), továbbá 6–6 személy Szlovákiából és a házigazda Szlovéniából, 2 Ukrainából és 1–1 Ausztriából, illetve Szerbiából.

Az előadások két téma köré csoportosultak. A *Regionalizmus – térségi folyamatok* címűt Andrásfalvy Bertalan (A népi kultúra történeti, táji-területi tagolódása) vezette be, amihez Fejős Zoltán (Néprajz és regionalizmus: kutatási irányok és lehetőségek), Lackovits Emőke (A válás élet felekezeti és területi jellemzői Közép-Dunántúlon), Zentai Tünde (Építészeti régiók – konyhai tüzelőeszközök változásai a Dél-Dunántúlon), valamint Horváth Sándor (Táj, történelem, nemzetiségek a kulturális turizmusban) dolgozatai csatlakoztak.

A második tárgykör a *Hagyomány és újítás a gazdasági életben*. Itt négy előadó lépett a meghívottak elé: Szilágyi Miklós (Hagyomány és újítás a népi gazdálkodásban), Knézy Judit (Változások a paraszti gazdálkodásban Dél-Dunántúlon), Bellon Tibor (A muravidéki települések tapasztalatai és tanulságai) és Kerecsényi Edit (A térségi gazdasági folyamatok tükröződése a lendvai múzeum néprajzi gyűjteményében).

Legyen szabad a fentiekhez egy apró bíráló megjegyzést fűznöm: az előadók mindegyike magyarországi. Vajon a szomszédos államokban nem akadt olyan szakember, aki az említett kérdésekről valami újat és helyszerűt mindhatott volna? Eme belterjességet a szlovéniai házigazdák oldották föl azzal, hogy a muravidéki magyarság sokrétű, gazdag kultúráját, nemes hagyományait ismertették meg a távolról érkezettekkel. Érdemes följegyeznünk a szeminárium szlovéniai közreműködőinek a nevét: Göncz László helytörténész, Bence Lajos költő, a Népújság főszerkesztője, Halász Albert néprajzkutató, Kepe Zoltán szociológus.

A helybeliek közléseit szemlélte, értelmezte az a tanulmányi kirándulás, melynek során a résztvevők bejárták a Muravidéket. A Trianonban elcsatolt ötödik megyényi terület valójában három sajátos néprajzi tájegység egyvelege: Órség, Hetés és Lendva-környéke.

Az ötödik nap ünnepi eseménye egy nagyszerű mű bemutatója volt. Halász Albert csaknem évtizedes kutatásának az eredményével, a 322 lapra rúgó, gazdagon illusztrált *Jeles napok, népi ünnepek a Muravidéken* című könyvével ajándékozta meg a jelenlévőket.

A XI. Néprajzi Szeminárium záróakkordjaként Gráfik Imre, a Magyar Néprajzi Társaság főtájkára megvonta a Lendván és Lentiben töltött napok, előadások és szakmai viták mérlegét, majd bejelentette: esztendő múltán a Társaság Szentendrén rendezi meg a XII. találkozót, de 2001-re ismét valamelyik Kárpát-regió jelentkezését várják.

Dánielisz Endre

Dunántúli honismereti találkozó

„1848–1849 emlékezete” címmel Dunántúli Honismereti Találkozóra került sor a Somogy Megyei Művelődési Központban 1999. október 19-én, a Somogy Megyei Honismereti Egyesület, a Somogy Megyei Művelődési Központ és a Somogy Megyei Levéltár közös szervezésében. A tanácskozásra több mint 60 fő gyűlt össze a dunántúli megyékből. Jelen volt a rendezvényen *dr. Ozsváthi Ferenc* kaposvári alpolgármester és *Bartha Éva*, az Országos Honismereti Szövetség titkára is.

A tanácskozás résztvevőit *Károly Irma*, a Somogy Megyei Művelődési Központ igazgatója köszöntötte. Köszöntőjében hangsúlyozta, hogy ez a tanácskozás tiszteletadás október 6-nak, a vértanúk emlékének. Köszöntőt mondott *dr. Király Lajos* is, a Somogy Megyei Honismereti Egyesület elnöke. Szólt arról, hogy ez a találkozó tovább erősíti Tolna, Baranya, Somogy és Zala honismereti kapcsolatát. Megemlítette, hogy a Somogyszobi Honismereti Egyesület a közelmúltban tartott nagyszerű megemlékezést október 6-ról.

A megnyitót *dr. Gyenesi István*, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke mondta. Kiemelte a honismereti munka értékmentő és értékkeremtő szerepét. Szólt arról, hogy a tízéves múltra visszatekintő Somogyi Honismereti Egyesület az egyik legaktívabb civil szervezet a megyében. Kiemelte azt is, hogy a honismeret egyik legfontosabb feladata a nép emlékezetének ébrentartása. Elsősorban az, hogy tudunk-e hazában gondolkodni?

Ezután *dr. Kanyar József*, az Országos Honismereti Szövetség örökös tiszteletbeli elnöke – aki az egésznapos tanácskozást vezette – emelkedett szólásra. Többek között szólt arról, hogy a szabadságharc óta eltelt 150 év alatt sem oldódtak meg a nemzet nagy kérdései. Ezeket a kérdéseket legutóbb legpregránsabban a híres 1943-as szárszói konferencián fogalmazták meg.

Ezután megkezdődött a hivatalos tanácskozás. Az első előadást *dr. Bősze Sándor*, a Somogy Megyei Levéltár igazgatója tartotta „Jellačić 1848 szeptemberi támadása a források tükrében” címmel. Melyek voltak ezek a források? Elsősorban két osztrák tiszt, Hompesch és Dahlen naplója. Mindketten végig ott voltak a horvát bán seregében, s szemtanúként írták (írhatták) le az 1848-as dunántúli hadieseményeket. A sok mindenre kitérő, rendkívül adatgazdag előadásból az is megtudhattuk, hogy maga a bán sem tudott a betörő seregben fegyelmet tartani. (Talán nem is akart?!) Elsősorban a szereplők kegyetlenkedései, fosztogatásai vezettek ahhoz a népharaghoz, amely aztán nemcsak Somogyban, hanem máshol is gerillaharcokhoz vezetett...

A második előadó *dr. Hermann Róbert*, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum tudományos munkatársa volt, aki a szabadságharc bukása utáni megtorlásról beszélt. Figyelmeztetett arra, hogy a megtorlás nem 1849. október 6-tal kezdődött. A bécsi udvar már jóval előbb elkészítette a megtorlás „ütemtervét”. A számos új forrást is elemző előadásból megtudhattuk, hogy a kivégzendők névsora csaknem 2300 főt tett ki. Ebből végül is 123-an jutottak a szomorú sorsra, 88-an Haynau aláírásának köszönhetően. Fő bűnük a felségárulás volt. A megtorlások még 1850 után is folytatódtak, Noszlopy Gáspárt és társait 1853-ban végezték ki.

Dr. Selmeczi Kovács Attila, a Magyar Néprajzi Múzeum etnográfusa „1848–49 emlékezete a népművészetben” címmel tartott érdekes, vetítettképes előadást. Az előadásból megtudhattuk, hogy a szabadságharc időszaka nem azonnal jelentkezett a népi kultúrában. Csak pár évtizeddel később vált általánossá a szabadságharc ábrázolása a népművészetben. A leggyakrabban megformált személyiség természetesen Kossuth Lajos volt. 1848/49 népművészeti emlékeinek összegyűjtésében kiemelkedő szerepe volt a közelmúltban elhunyt néprajztudósnak és Balaton-kutatónak, *dr. Vajkay Aurélnak*. Imponáló gazdagságú kötetét nemrég jelentette meg a Magyar Néprajzi Múzeum.

A tanácskozás záróelőadását *dr. Gál József* nyugalmazott marcali középiskolai tanár, múzeumigazgató tartotta „Noszlopy Gáspár nyomában” címmel. Az előzőekhez hasonló rendkívül élvezetes, sok mindenre kitérő előadás nemcsak a legendás dunántúli kormánybiztos tevékenységét mutatta be. Érzékletes képet kaptunk Noszlopy Gáspár gyermek- és ifjúkoráról csakúgy, mint utóéletéről. Kortársai közül sokan Noszlopyt „kis Kossuth”-ként emlegették. Vajon megteszünk-e (megtettünk-e) mindent, hogy ez a kép ne halványuljon el ma

sem?" ... Szólt az előadó arról is, hogy minden Noszlopy-kutató számára megkerülhetetlen két alapfontosságú mű: dr. Kanyar József „Harminc nemzeték vallomása Somogyról” című munkája és dr. Andrassy Antal Noszlopy-monográfiája.

A találkozó záróakkordjaként *Gálné Jáger Márta* levéltáros, a Somogy Megyei Honismereti Egyesület elnöke „Az 1848–49 emlékezete” című helytörténeti pályázatokat értékelte és kihirdette az eredményeket. Első helyezést a zsűri nem adott ki. II. helyezett lett *dr. Geleta Ferenc* nyugalmazott kaposvári erdőmérnök, aki dolgozatában a szabadságharc és a somogyi erdők kapcsolatát vizsgálta. III. díjat kapott *dr. Oláh Vilmos* nyugalmazott siófoki főorvos, „Hol sírjaink domborulnak” című dolgozatában nagyapja életútját rajzolta meg, és *Domán Ildikó* balatonkiliti tanár „1848–49 emlékezete Somogyi József életútja” című pályázatával. Ifjúsági különdíjat *Orbán Csaba* kaposvári középiskolás vehetett át „Az 1848-as Somogy megyei történések” című munkájával. (Ebben tulajdonképpen Noszlopy Gáspár és Czindery László párhuzamos életrajzát kapjuk.)

Dr. Kanyar József elnöki összefoglalójában kiemelte a tanácskozás konstruktív jellegét, a rendkívül színes előadásokat, a számos új forrás bemutatását. Külön felhívta a figyelmet a közelgő 2000. év, a millennium méltó megünneplésére is.

A Dunántúli Honismereti Találkozó résztvevői végül a Somogy Megyei Múzeum 1848/49-es kiállítását tekintették meg, *Varga Éva* történész-muzeológus színes, tartalmas kalauzolásával.

Sipos Csaba

Anyanyelvi tábor, 1999

A nyáron, július 25-től augusztus 2-ig a nyíregyházi Zrínyi Ilona gimnázium és a Duna Televízió szervezésében a Mátra aljában, Szurdokpüspökiben megrendezték az 1999-es Anyanyelvi tábort. A 300 jelentkező közül 150 diák vehetett részt a táborban. Érkeztek diákok Amerikából, Ausztriából, Jugoszláviából, Erdélyből és Magyarországról.

A táborban eltöltött egy hét mindenkinek nagyszerű élményt jelentett. Sokunk számára a nyár csúcspontja volt. Rengeteg új dolgot lehetett megtanulni. Történelem, testbeszéd és hungarológia előadásokon vehettünk részt. Találkoztunk a Duna Televízió néhány munkatársával a közönségtalálkozón. Nyolc szekcióban mindenki az érdeklődési körének megfelelően választhatott magának csoportot. Voltak fotósok, akik a táj szépségeit örökítették meg a fényképeken. A tábor végére egy kis albumot sikerült összeállítaniuk, amellyel megajándékoztak minden táborlakót. A médiások tábori lapot adtak ki „Manufaktúra” címmel. Az irodalmi csoport az irodalom területén kalandozott. A történészek történelmi eseményeken vitáztak. A szurdokpüspöki tábort megajándékozták egy *Tábori Múzeummal*, amit a jövőben szeretnének bővíteni. A Gajdos együttes húzta a talpalávalót a néptánc és népzene kedvelői számára. A festő csoport egész héten a táj szépségeit vetette papírra. A tábor végén rendezett kiállításon az általuk készített művekben gyönyörködhattunk. A színjátszók a pantomim világával ismerkedtek. A záró esten egy pantomimdarabot mutattak be: „Te is más vagy, te sem vagy más” címmel.

A kemény munka mellett, ami a csoportfoglalkozásokon folyt, rengeteg lehetőség adódott a szórakozásra is. Megcsodálhattuk Szurdokpüspöki utcáit, nevezetességeit és borospincéit. Az „Egri csillagok” című film megtekintése után végigsétálhattunk az egri vár romjai között, ami mindannyiunk számára maradandó élmény volt.

Minden este a tábortűz köré ülve, közösen énekelve és beszélgetve próbáltunk megismerni egymással, majd éjszakába nyúlóan a népzene és a néptánc csodálatos világába kalauzolt bennünket a Gajdos együttes. A szurdokpüspöki lakosok szeretetének, a táborvezetők kedvességének, kitaró és nehéz munkájának, a táborlakók barátságosságának köszönhetően fájó szívvel vettük tudomásul, hogy a tábor véget ért.

Ürmösi Enikő felvétele

A búcsúzásakor az öröm és a bánat könnyei egyszerre csillogtak a szemekben. Rengeteg barátság szövődött és mindenkinek felejthetetlen élményt jelentett a szurdokpüspöki tábor.

A Zrínyi Gimnázium és a Duna Televízió munkatársainak sikerült megvalósítaniuk, hogy a világ sok tájról érkezett, de magyar nyelven beszélő diákok egy hétig együtt legyenek, megértsek egymást és fontosak legyenek egymás számára.

Az elváláskor egyetlen ismétlődő mondat hangzott mindenfelől: „Találkozunk jövőre!”

Kovács Szidónia

Őrjárat a déli végeken

A pápai Jókai Körrel Szlovéniában és Horvátországban

A több mint százéves múltra visszatekintő pápai közművelődési egyesület, a Jókai Kör rendezvényei közül különösképpen kedveltek az úgynevezett kulturális őrjáratok, melyek voltaképpen történelmi, irodalmi, néprajzi szempontú autóbuzsós kirándulások a történelmi Magyarország különféle tájaira. Ez évben már a hatodik ilyen utazásra került sor július második felében.

Az első napon Szlovénia szép határvároskája, Lendva volt az úti cél, ahol a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet gondoskodott számukra programról. Göncz László igazgató, a festői szépségű vár tanácstermében megismertette a csoportot intézménye sokrétű tevékenységével, majd bemutatta a nemrég helyreállított épületben található kiállításokat, melyek szemléletes képet adnak a környék régészeti emlékeiről, s a Muravidék magyarságának kultúrájáról.

Ezután ellátogattak a város fölé emelkedő, gondosan művelt szőlőkkel borított hegyvonulat egyik kilátópontjához, ahonnan egy magyar sírokat őrző temető és középkori kápolna mellől három országba lehet ellátni. A délelőtti program a magyar könyvesboltban vásárlással ért véget.

Jó érzés volt a kedves kisváros utcáin járni, hiszen a szlovén mellett mindenütt magyar feliratok akadnak a szemlélő tekintete, s időnként kitűnően szerkesztett magyar műsört sugárzott a város rádiója.

Délután az intézet kiváló népművelőjével, az ott élő, de magyar állampolgárságú középiskolai tanár, Patyi Zoltán vezetésével számos magyar falut kerestek fel. Göntérházán egy eszményien szép, modern magyar iskolát tekintettek meg, Zsitkócon Deák Ferenc szülei-nek emléktáblája előtt tisztelegtek, Berkeházán működőképes vízimalomban szemlélődtek, Kapornokon gazdag helytörténeti gyűjteményben gyönyörködtek. Rendkívüli élmény volt Bántornyan egy használaton kívüli, nagyméretű középkori templomban látni Aquileja Jánosnak, az Árpád-kor nagy magyar művészeinek freskóit. A vendéglátók figyelmességére jellemző, hogy a sötét templomot erre az alkalomra hirtelen felszerelt fényszórókkal világították meg.

A Jókai Kör tagjai csodálattal adóztak a nagyrészt szlovén állam által fenntartott Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet sokszínű tevékenységének, mellyel ébren tudja tartani a Muravidék szétszórta élő magyarságában a nemzeti identitást. Az intézmény tucatnyi kitűnő kiadványával gazdagabban, nagyon meghatottan távoztak az esti órákban a pápaiak ebből a nagyon rokonszenves fiatal államból.

A Nagykanizsán eltöltött éjszaka után, a második napon a horvátországi Csáktornyan ismerkedtek a város magyar emlékeivel és a Zrínyiek ősi várával. Jó érzéssel szemléltek egyik barokk templom homlokzatán két magyar király, Szent István és Szent László szobrát, s megcsodálták a horvát autósok rendkívüli előzékesységét a gyalogosokkal szemben. Ugyanakkor lehangoló volt, hogy a Muraközben, mely a történelmi Magyarországhoz tartozott, most egyetlen magyar feliratot nem lehetett látni.

Ezután a Dráván átkelve Varasdra látogattak el, ahol műemlék épületek egész sora ejtette ámulatba a Jókai Kör tagjait. A ferences templomban üdítő volt találkozni egy magyar szerzetessel, aki bemutatta a rendház templomát, melynek egyik oltárán Szent László képe mellett Szent István és Szent Imre szobra látható. Csodálatot keltett a látogatókban a szépen felújított vár. Ennek a egyszerű erődtábornak köszönhetően a török időkben Varasd számított Horvátország fővárosának, s egyetem is működött itt.

Valódi élményt jelentett Varasdon a világhírnévnek örvendő temető megtekintése, melyben az ízlésesen kialakított sírokat, örökzöldek és szépen nyírt sövények választják el egymástól, így sokkal inkább tűnik életet igénylő gyönyörű parknak, mint szomorú temetkezési helynek.

A harmadik napon délelőtt Nagykanizsa remek középületeit, szobrait, parkjait, intézményeit csodálták meg a Jókai Kör tagjai. Különösen megkapónak találták a tágas, modern vásárcsarnokot, ahol a városban és környékén élő rendkívül szorgalmas földművelőktől, az úgynevezett „sáskák”-tól nemcsak forintért, hanem horvát pénzért, kunáért is lehetett zöldeket és gyümölcsöt vásárolni. Mozgalmas életnek lehettek tanúi a „horvát piacon”, ahol sokféle árut kínáltak olcsó áron. Nemcsak az árusok, de a vásárlók között is sok volt a Horvátországból érkező vendég.

Az utolsó délután hazafelé tartott a társaság. Zalakaroson fürödtek, Fenépusztán a római romokat keresték fel, Keszthelyen tartalmas sétára került sor, Zalaszántón a buddhista emlékműnél időztek, s az esti órákban értek haza.

Idegenvezetőként dr. Borszéki János egyetemi docens, a Jókai Kör tiszteletbeli és örökös tagja kísérte a csoportot. Igen nagy mértékben az ő nyelvtudásának, rendkívüli műveltségének, tájékozottságának is köszönhető, hogy az utazás valóban maradandó élménnyé válhatott minden résztvevő számára.

Huszár János

Élő múzeum Külső-Drávaszögben

Pécestől 35, Siklóstól 6 km-re, ahol a Tenkes napsütötte déli lejtője a Dráva-síkba hajlik, mielőtt a Siklósról Újpetrére vivő országút nekilödulna a hegynek, egy erős jobbkanyar után tűnik szemünk elé a gömbkacók és diófák árnyékában megbúvó csöpp drávaszögi település: *Nagy-tótfalu*. templomával szemben ívelt tornácú, hívogató épület: Nagytótfalu tájháza. Itt igyekszik sugarait minél jobban kiterjeszteni azok felé, akiket szolgálni akar.

A faluról az első írás 1229-ben szól, természetesen pörösködés nyomán, de emlegetik a török időben is, amikor a határában lévő pálos rendi Bajcsi-monostor földülése után a faluba menekül a „konyhás barát”, és – kálomista hitre térve – őse lesz a népes, önállóvá váló tagjait csak mellékevekkel megkülönböztethető Konyhás családnak.

A reformáció idején – mint csaknem egész Baranya népe – Tótfalu is református hitre tért, s ezt a hitét mai napig megtartotta. Baranya magyar néprajzi csoportjai közül a teljes Drávaszögről, Ormánságról, Szigetvidékről, és a baranyai Sárközről elmondhatjuk ugyanezt. Mára ugyan színesedett a hitbeli hovatartozás képe, hiszen az 1945 után több okból is felerősödött népességvándorlás következtében ma már a falu egy része az őslakosság; az újabban ideköltözöttek között pedig sok a római katolikus család.

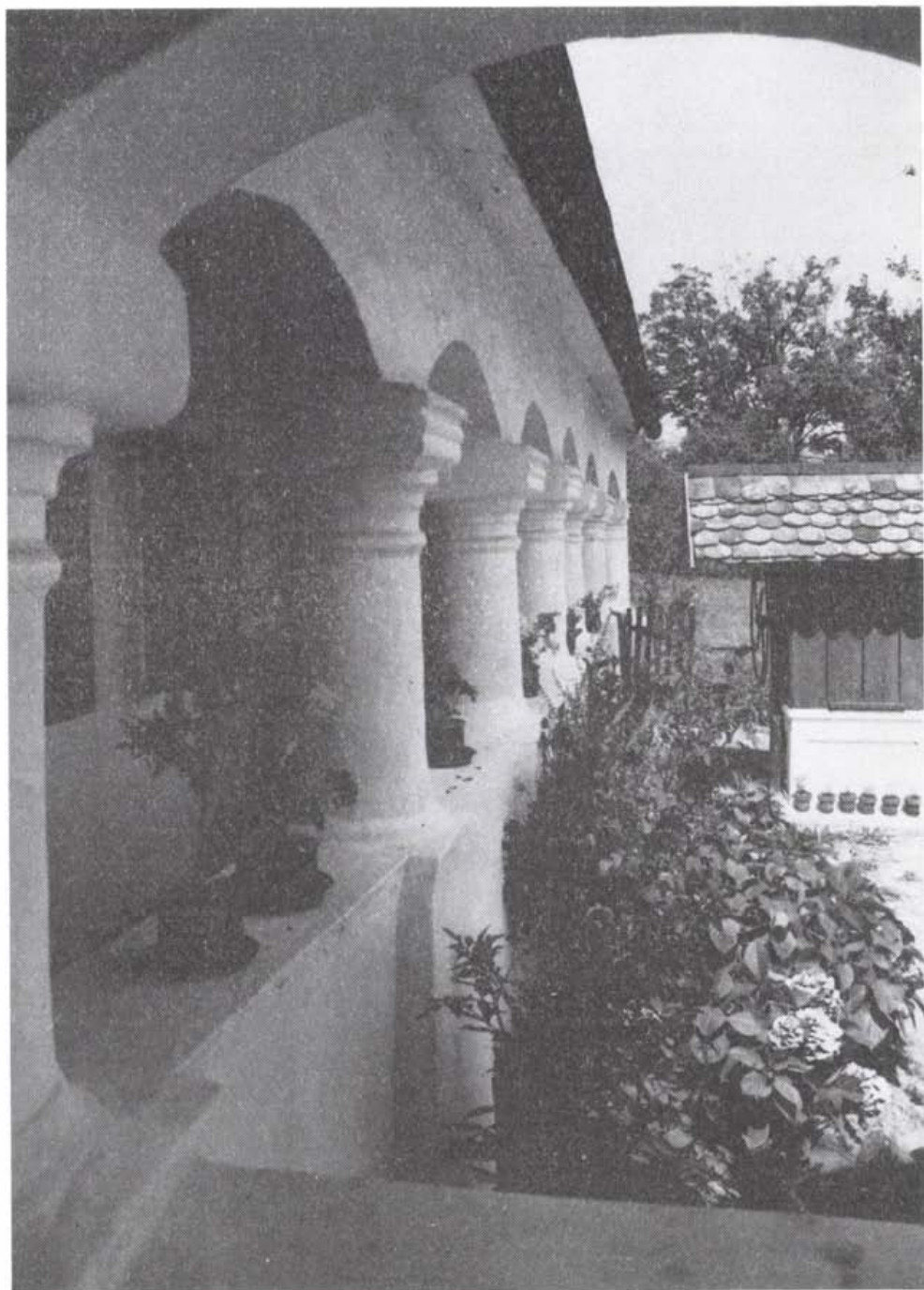
A köztudatba jól belesulykolva él a „soknemzetiségű Baranya” képe. Amikor 1956 őszén – drávaszögi nyelvjárással szólva – a párom Budáról „ide hozott férjhez”, magam is ezt láttam igazolva a „baranyai himzés”-ként árult sokác terítők, az itt használt magyar köznyelvbe sűrűn beépült német kifejezések, és hasonló, számomra fájó dolgok miatt. Mintha nem is élt volna magyar népesség a sok nemzetiség között. Idő telt el, mire fölfigyeltem idős rokonunk közeli faluból való barátjánőjének ízes, ő-ző beszédére, s a föltámadt örömteli „gyanú” alapján elindultam. Lépésről-lépésre fedeztem fel magamnak a színmagyar Külső-Drávaszög közsékeit. Közben kerestem a reá vonatkozó szakirodalmat – eredménytelenül. Végre dr. Andrásfalvy Bertalant megismerve, az ő segítségével jutottam hozzá a Janus Pannonius Múzeum évkönyveihez, amelyekben Gönyey Sándor és Zentai János tollából találtam információt vidékemről. Azt is látnom kellett, hogy ami kutatás ezen a tájon volt, annak eredménye nem jutott vissza a falvakba, azokhoz, akik kincseiket őrizték-átadták a kutatóknak. Ilyenformán nem volt semmi és senki, aki az én falvaim lakóinak hovatartozás-tudatát fölébresztette, netán megerősítette volna. Megszokhatatlanul fájó volt újra meg újra látnom, mennyire nem ismerik és nem becsülik saját értékeiket: sem mélyzengésű, árnyaltan ő-ző nyelvjárássukat, sem művészi szöveő és himző hagyományukat. Faragott emlékeiket, fafaragásaikat pedig csaknem teljességgel szétgörzölte az enyészet: a szű, a korhadás és a felejtés. De hogyan is lehet az, hogy egy teljes magyar néprajzi csoportnak nincs egyetlen szilárd pont a talpa alatt: nincs egy ház, egy bármilyen kicsiny múzeum, egy tájház? – Lennie kell! – Ugye akarjátok?!

1974-et írtunk akkor. Mérheterlenül késő volt, ha azt nézzük, mi pusztult el addig, tárgyi és eszmei emlékekben. És mérheterlenül sürgős volt, mert éltek még a századfordulón közvetlenül innen és túl született drága öregjeim, kútfőim.

Nem szaporítom a szót, hiszen annak a tizennégy évnek a történéseit sok-sok oldalon keresztül írhatnám, mire 1988 őszén Takács Gyula, a megye művelődésügyi elnökhelyettese, – aki oly sokat tett érte – megnyithatta a Tájház kapuit. Vezetett naplóm alapján egyszer talán még megírom *Nagy-tótfalu hősi énekét*. Gáncsoskodás és nagyszerű emberi melléállás, hiúságból fakadó ártó szándék és őszinte segítő akarat többéves párharcából, igaz emberek okos tanácsaiból s a magunk okulásaiából, kétségbeeséstől az ujjongó örömig való lelkiállapotunkon át, az Úristen kezét mindvégig ügyünk mellett érezve, 1988 őszén megnyílhatott a Ház, és szolgálja azóta is, a legkülönbözőbb módokon Drávaszög, s rajta keresztül, hisszük, az egész magyarság ügyét.

És most néhány adat, mindennek megértéséhez.

Drávaszög Baranyának az a néprajzi csoportja, melyet Trianon kettészakított. Tíz szintiszta magyar község jutott belőle Horvátországnak: Bellye, Csúza, Hercegszöllős, Karancs, Kopács, Kő, Laskó, Sepse, Várदारóc és Vörösmart. 23 maradt idehaza: Beremend, Bisse, Csarnóta, Drávaszabolcs, Egyházasharaszti, Garé, Gordisa, Gyüd, Harkány, Ipacsfa, Kisharkány, Kistapolca,

Tájház Nagytótfalu

Kistótfalu, Kölked, Matty, Nagyharsány, Nagytótfalu, Old, Peterd, Siklós, Siklósnagyfalu, Terehegy, Turony.

Itt kell megjegyezni, hogy *Drávaszög* megjelöléssel újabban gyakran csak a határon túli községek csoportját illetik. A néprajzi csoportot meghatározó jegyek azonban mindkét részre egyaránt jellemzőek, így a név Külső- és Belső-Drávaszöget egyaránt megilleti. Ez egyértelmű Gönyey Sándor gyűjtőterületéből, és ezt vallja tanulmányaiban Zentai János is; falvaimat járva, szavait magam is mindenben igazolva láttam. Ne szentesítsük azt az erőszakos határt még egy ilyen tévedéssel is!

Folytatva a fent megkezdett gondolatsort: Drávaszög az a református magyar népesség Baranya délkelti csücskében, melynek fiatalasszonyai a múlt század 3.- 4. negyedében csoport-meghatározó darabjukat, a *bugafőkötőt* viselték. Egyetlen darab selyemre, muszlinra vagy más selymes anyagra hímezték úgy, hogy a hajtogatással kialakított főkötőn a kontyra került a főtötvím: szimmetrikus elrendezésű, általában hármasszögű, erőteljes, tömött minta. A homlokrész díszítése minden esetben szerényebb. Drávaszög főkötőkincsét 1942–1943-ban Gönyey Sándor térképezte föl, igen sok falut házról-házra járva végig. (Ezek zöme az akkor átmenetileg hazánkhoz visszacsatolt belső-drávaszögi település volt, de járt Külső-Drávaszögben is: Nagyharsányt, Peterdet, Kistapolcát, Beremendet név szerint is említi.) Csodával határos módon az 1970-es évek végén, és az 1980-asok elején sikerült a terepen még fellelnem belőlük. A tájházban öt darabot tudtunk kiállítani, kiegészítőikkel együtt. További három van még restaurálás alatt.

A Tájház épülete, a volt református iskola és a tanítólakás 1846-ban épült, az előtte ugyanott állott, de a falu igényeinek nem megfelelő iskola helyén. Gyönyörű szegmens-íves tornáca, szép arányai révén válhatott népi műemlékké, védett épületté. Benne a gyűjteményt is védett helyen tudhatjuk. Hosszú útja volt, de jó, hogy így ért véget, hogy a gyűjtemény ide került. Siklós, a térség központja, akkori kulturális vezetőségének hozzáállása következtében nem értékelte, nem igényelte, de a középületeire mindig erőn felül áldozó község, az iskolakörzetesítés révén megüresedő épületet – a székhelyközség részéről való eladástól féltve –, felajánlotta a gyűjtemény számára. Ezért indult meg a műemlékké nyilvánítás, ami sikerrel zárult, és így felújítását, karbantartását azóta is jelentősen támogatja az Országos Műemlékvédelmi Hivatal.

Maga a gyűjtés Külső-Drávaszög, másként Siklósvidek falvaiban folyt. Anyagunkban igen sok a míves, szép szöttes, – mindegyik darab magán hordja készítőjének művészi érzékét, nagy technikai tudását, anyagismeretét és szeretét. A gyűjtés során egyik legnagyobb élményem volt, hogy egész időm adatközlőim, akikkel már a családjuk sem igen tudott szót váltani, a szóra – szöves – megnyíltak, és a hozzátartozók csodálkozására beszélni kezdtek. Mondták, mondták, amit a tárggyal kapcsolatban csak kérdezni tudtam tőlük. Ez annál nagyobb kincs volt, mert a gyűjtést – eszmeit és tárgyit egyaránt – nehezítette a már említett igen nagy terep, s az az időszak, amelyben történt. A kis falvakban egyrészt ekkorra szűntek meg az iskolák. Mekkora segítséget nyújthattak volna, mint ahogy nyújtottak is a nálam szerencsésebb helyzetben lévő gyűjtőknek, korábbi időkben! Másrészt ez volt az az időszak, amikor a falvak lakói legszívesebben kitörölték volna emlékezetükből régi életmódjukat, és mindent, ami azzal járt. Nehezített az időbeli távolság is: hagyományait rég elhagyva, viseletéből rég kivetközve élt a siklósvideki falvak népe. Ebben a helyzetben a szötteskincs feltérképezésére olyan

A drávaszögi fiatalasszonyok bugafőkötője

„cselhez” folyamodtunk, amivel adtunk is, kaptunk is, az ügy pedig nyert vele. Párom, aki szenvedélyes fotós, diaképeket készített a fellelt, és e célra kölcsönkapott szöttesekéből. Mikor aztán egy 50–70 perces anyag összegyűlt, a környék református lelkészeinek segítségével összehívtuk egy-egy falu asszonyait vetítésre. A kapcsolat pillanatok alatt kialakult; az egy néprajzi csoportba tartozó falvakon átívelő házassági kapcsolatok révén örömmel fedezték fel rokonaik munkáit, ahogy a kivetített munkák készítőinek mondtam sorra a nevét, faluját. Másrészt a darabokat látva, és átélve megbecsült voltukat, a feledés határáról előkerültek régi-régi dolgok, és olyanok is, akik talán még emlékeztek. Kézről-kézre adtak egy-egy vetítés után. Egy elfeledett, sőt elfeledni akart világot sikerült lépésről-lépésre feltérképeznünk.

Az épületben a gyűjtemény elhelyezése a következőképpen sikerült: az *Iskolamúzeum*, mely a Pécsi Várostartó Múzeum mára már nyugdíjas, de 1988-ban még aktív munkatársának, Gábel Józsefnek a munkája, egy kis falusi osztatlan iskola tantermét mutatja be az egykori káplán-szobában. Az utcafront nagyobbik helyiségében jómódú gazdacsalád, vagy akár a tanítóék „első szobájának” (más nyelven: tisztaszobájának) századforduló berendezése látható. Két bábún ugyanez időből ünneplős ruha, a szekrényekben: a sifonérban vagy rakodósban háziszövött vászonnemű, az akasztóban szépen zsinórozott, gyöngyözött felsőruhák és végvászaink. Kiállítóhelyeink közös volta miatt a szobában szinte minden bútor – a vetett ágy, a szekrények, a tükör alatt a kis *kászi* – egyben installáció is. A tanítóék egykori első konyhájában vannak a tárlóink. A bejárattal szemközti falon legnagyobb büszkeségeink: a már említett öt *bugafőkötő*. A fekvő tárlókban a legszebben hímezett, legjellegzetesebbre kiszőtt darabok: alsószojnyák, abroszok, díszkendők, lakodalmas szalvéták gyönyörködtek a szemet. És itt van, másfél falat elfoglalva, egy kisebb válogatás vidékünk történelmi emlékeiből. Láthatók levéltári iratok fotói, melyek Siklóvidék magyar lakosságának a török idők utáni kontinuitását bizonyítják: 1848-as és 1849-es eseményeké, amik itt zajlottak. Kossuth-honvédek nevei közül nyolc, akik a Nagytótfaluból, az akkor még 450 (mára mindössze 360!) lelkes kis faluból hadrakeltek és visszatértek. Az ottmaradottak neveit nem találtuk még meg... de nyolcuknak kopjafát állítottunk a 150. évfordulón. Az épület hátulsó ajtaja a sütőkonyhára nyílik. Ez az iskolamúzeum után a gyermekcsoportok másik kedvenc helye, szép és ötletes, számukra olykor talányos eszközeivel.

Ami valaha az osztályterem volt, tornácra néző két ablakával, az a mi tájházunk lelke: a *szövőműhely*. Az már a tájház megálmodásakor is egyértelmű volt, hogy Drávaszög szövésművészetét, – ezt az alig ismert, csaknem elfeledett kincset – falai között újjá fogjuk éleszteni. És bár a hosszú huzavona után, mire a Ház megnyílhatott, sok drága idős asszony némult el örökre, akiktől a technika fogásokat még elsajátíthattuk volna, a Gondviselés jóvoltából egymásra találtunk Soós Pálné Kovács Margittal, a Dráva-menti magyar szövésmod egyik utolsó művelőjével. Hozzá jártunk tanulni, s ő hozzánk járt tanítani, tudása átadásának olyan megszállott elkötelezettségével, ami idős kora, sok elfoglaltsága, kopásnak induló izületei ellenére egyik legdrágább munkatársunkká avatta.

A parasztszobányi helyiségben a cserépkályhán kívül ma már 6 szövőszék áll, és még 5 szövőállvány, ami persze kisebb tégigényű, sőt mozdítható, nyáron akár a tornácra is kivihető. Szombatonként egész iskolaéven át itt működik a szövőszakkör, egy lelkes fiatal oktató, Simor Eszter vezetésével. Ő az ősi drávaszögi szövésstudomány éltetője, művészi szinten való továbbfejlesztője. Az elkészült munkákból ő rendezi időről időre a szebbnél-szebb, mindig sűrűn látogatott kiállításokat. A gyerekek, akikkel dolgozik, 5–15 évesek; fiúk, lányok vegyesen. Rongy, gyapjú, vászon – terítő, falvédő, szőnyeg, tarisznya és hátizsák: sok mindentől készül. Ki mit tud, kit mit szeretne, s amire megtanítható.

A mi tájházunk nem csak azért élő múzeum, mert rendszeresen látogatják a pécsi és a siklósi iskoláscsoportok. A szűkebb pátria megismertetésének nagyon jó módja ez. Seholy úgy nem tudja megismerni, megjegyezni dédanyái viseletét, szépapai szokásvilágát, mint egy olyan házban, ahol minden öröklő szól. De élő azért is, mert hisszük, hogy a múzeumi tárgyak ismerete önmagában is gazdagít, de sokkal nagyobb mértékben, ha a házájuk kötődő hagyományokat, kétkézi munkákat, mesterségbeli tudást is megtanítjuk gyermekeinknek. Ezért szervezzük Isten segítségével idén már 11. alkalommal nyári kézműves táborainkat. A semmiből indultunk: Alsócsernátonban járva, és látva, miből „építkeznek” a Haszmann-testvérek, mertünk mi is belevágni: filléres adományokból kölcsön-sátrakkal, kölcsön-edényekkel – de saját

lelkesedéssel, saját gyermekszeretettel. Az 1989-es induláskor egyetlen foglalkozásunk volt: a faragás. Évenként gyűlt köré a többi: a szövés, a nemezelés, a céhmunka, a gyöngyfűzés, a batikolás. Reméljük, hogy az adminisztráció és a népegészségügy útvesztőiben, a pályázati rendszer kis-intézményellenes volta ellenére, misszióként végzett munkánkat folytatni tudjuk. Reméljük, hogy idén is felhúzzhatjuk a kapu fölé a napsugárdíszes „Isten hozott” zászlót, és újra gyermekszivajtól lesz hangos a kis múzeum tája.

És még néhány szó, ünnepeinkről.

1988 őszén, a tájház megnyitásának ünnepe olyan sikerült, hogy fölébredt a vágy a falubeliekben: teremtsünk évente visszatérő lehetőséget az évtizedek bezárkózottsága miatt magukba fordult emberek találkozására, a közös ünneplésre. A lehetőség adott volt: talpunk alatt tudtuk az archimedesi pontot, amin állva a világot ugyan nem, de a közönyösséget megpróbáltuk kifordítani sarkából. A nyitás utáni első tavaszon már lelkünk szerint való március 15-ét ünnepeltünk a Tájház udvarán. Olyasfélét, aminek – öregjeim szerint – hagyománya volt a magyar falvakban. S jött a folytatás. Ősszel a Falunap, ami pár év múlva Gyermeknapra bővült. Szakkörvezetőnk új háromszínű selyemblogót varrt, gyermekeinknek színdarabot tanított, és egyre tartalmasabbak lettek a március 15-ék. Már együtt énekeltük a Himnuszt... s a falu gyermekeinek ma már az a nemzeti ünnep, hogy korhű ruhákba öltözve játsszák el a dicső vagy szomorú 48-as napok egy-egy eseményét. Ami különösen jó: az ünneplés egyre jobban összehangolódik Siklóséval. Az idei emlékfutáson – a siklói ünnepségtől a tótfalui 48-asok kopjafájához – sok fiatal szülő is együtt futott a gyerekekkel. Ez is kapocs, ami ténylegesen köti össze az összetartozókat. Húsvétváró, karácsonyváró kézműves-foglalkozásainkra Siklósról, és messzebből is kijárnak a gyerekek, akárcsak ünnepeinkre a felnőttek.

Falunapon, kiállításnyitón volt ünnepi vendégünk dr. Andrásfalvy Bertalan professzor, Fürtös Ilona iparművész, Szász-Kolumbán Olga szászrégeni származású előadóművész. Gyermeknapjainkon Kóka Rozika, Gryllus Vilmos és Levente Péter, a „Ládafia” bábegyüttes – hogy csak néhányukat említsem. Nagytótfalun tartotta éves közgyűlését 1997-ben a Baranyai Honismereti Egyesület, amint arról Gábori Irméné megyei elnök e lap hasábjain beszámolt. És van valakink, aki ugyan nem járt még nálunk, mégis minden sikerünkben ott van „keze munkája”: Kerékgyártó Adrienn, a Néprajzi Múzeum munkatársa. Ő az a nagy tudású, csöndes asszony, aki még Györffy István professzornál szerezte doktori címét, s akihez bármikor, bármilyen szakmai kérdéssel fordulhattam: akár házi vászonkészítés, főkötőviselet vagy múzeum-szervezés volt a probléma. 93 esztendejének minden derűjével és bölcsességével áll ma is ügyünk mellett.

Ami minden együttlétet kedvessé és meleggé varázsol: az a tótfalui asszonyok vendégszeretete. Már a megnyitón nagy vesszőkosarakban hordták szét a vendégek között a kemencében sült kalácsot, mint lakodalmakkor a „nem hivatalosoknak”. Azóta sincs olyan ünnep, amikor ne lenne lakodalomba illően bőséges süteménykínálat, szörp a gyermekeknek, egy-egy pohár jó bor a férfiaknak. Felemelő, igaz, közös ünneplés részesei lehetünk valamennyien.

Jó dolog, hogy saját önkormányzatunkon kívül egyre inkább sajátjának érzi ügyünket a siklói önkormányzat is. Cikkem elején írtam vidékünk egyedülállóan gazdag hímzés-hagyományáról. Ennek újjáélesztésében, népszerűsítésében, az egész folyamat lehetővé tételében – amin jelenleg nagyon sokat dolgozunk – éppen Siklós város polgármestere től, dr. Máté Jánostól kapunk a megbecsülésen túl, kézzelfogható segítséget. Saját önkormányzatunk is, a falu anyagi erejéhez mérten, erőn felüli áldozatot hoz a kis intézmény fennmaradásáért.

S hogy mik a terveink? Álmodok inkább. Egy szép, hagyományos építésű, fűrészeltmintás mellvédű tornácosgóré – *gangosgóré* – áthelyezése a tájház udvarára. A fészerben felhalmozott gazdasági eszközöket restaurálni, rendszerezni akadunk. Jó lenne a padlásterben egy nagy és világos műhely kialakítani szövésnek és faragásnak, mert a meglévőt jószerivel kinőttük már. Nagy álmunk, hogy a hímzések birtokbavételére alakuljon végre Siklóson is, környékén is hímzőszakkör.

S ha nekünk mindehhez nem lesz már erőnk, hisszük, ad majd az Úristen fiatal munkatársakat, akik folytatni fogják ott, ahol mi abbahagytuk.

Dr. Simor Ferencné Bokody Éva

A Haszmann Pál Néprajzi Múzeum Háromszéken

Szent Mihály havának utolsó napjainak egyikén tulajdonképpen nem történt semmi rendkívüli a háromszéki Alsócsernátonban: az ottani tájmúzeum, némi csúszással, negyedszázados fennállását ünnepelte. Nem történt semmi rendkívüli dolog, mert erre a példaértékűen megszervezett, a Kárpát-medencén túlról érkezőket is magához ölelő intézmény ünnepségére *nagyjából* azok a személyek, személyiségek és a mellettük felcseperedő generációk jöttek el, akiknek nagy-nagy többsége már járt a múzeumépületben. Sőt bévülről is ismeri nemcsak a tulajdonképpeni múzeumot, hanem ennek ikertestvérét, a szomszéd portán lévő Cseh-udvarházat is, amely így, a családi magántulajdoni státust megtartva, közintézménnyé vált emberemlékezet óta. Hatalmas gyűjteményét annyian tekintették meg, hogy volt esztendő rá, amikor Iczka néni, a ház asszonya, Haszmann Pali bácsi özvegye, ezerhatszáz látogatót számolt össze és fogadott csernátoni vendégserzetettel.

A negyedszázados évforduló résztvevőit meg se próbálta összeszámolni senki sem. A hatalmas park telis-tele volt kívülről-béülről megnaplóbe öltözött emberekkel, kinn a kiskocsik, autóbuszok „kötötték el az utat”. Feltűnő volt viszont az egybegyűltek szemrebbenéseiből, az ünnepi beszédekből, a Haszmann-emlékplakettet leleplező ceremóniából kihallható és kiolvasható szellemi együvértartozás, a múzeum több, mint negyvenezer leltározott tárgyának azonos üzenetét érzékelni tudó képesség.

Negyvenezer tárgy? Ez is csak egy szimbolikus szám, mert egyetlen, a szabadtéren kiállított tűzszekrénynek – gózkazánának – ennél külön-külön is több muzeális értékű darabja van. És nincsenek leltárban az Erzsébet királyné emlékére ültetett óriásfenyők lombátrába fészkelő madarak, amelyek kétséget kizárva érzik itt az emberi melegséget, és seregesen telepedtek meg.

A Haszmann-fivérek a múzeum történetét és gyűjteménycsoportjait bemutató tanulmányokban a következő gyűjteményekről olvashatunk: *Helytörténelmi tárgyi és szellemi anyag, Hagyományos mesterségekhez kapcsolódó tárgyi és szellemi anyag, Székely festett bútorok és népi hagyományok gyűjteménye, Faragott és felírt gerendák, tornácoszlopok, tornácdeszka kivágások gyűjteménye, Használati és díszkerámia, üveg és porcelángyűjtemény, Népviselet, szöttek, varrottas, hímzés, Művelődéstörténelmi szellemi és tárgyi anyag, Régi könyvek, okmányok, levéltári anyag, gyászjelentők gyűjteménye, régi fénykép- és hanglemeztár, Numizmatikai gyűjtemény, Kőzet- és ásványgyűjtemény, Régészeti anyag, Képzőművészeti gyűjtemény, Temetőkultúra tárgyi anyaga (fejfák, keresztek, sírkövek), Régi mezőgazdasági szerszám- és gépgyűjtemény, Technikatörténelmi emlékek és annak gyűjteményanyaga.*

A felsorolás korántsem teljes. Csupán a mezőgazdasági szerszám- és gépgyűjtemény akár önálló múzeumi intézményként is működhetne. Értékét megsokszorozza az, hogy a Trianon utáni erdélyi gazdasági recesszió ezeket a gépeket ilyen egységben megőriztette. Nem volt mód „felváltani” újakkal, modernebbekkel kicserélni őket. Nem egy közülük ma is működőképes, pedig a század elején készült. Különlegességük még, hogy a múlt századi, század eleji ipari civilizáció szintjét, a szakszerű mezőgazdálkodás háromszéki meghonosodását is szemléltetik. Egy nyitott könyv – sajnos túl nyitott, nincs fedél az erőgépek nagy része fölött –, technikatörténelmi szakkönyv a hozzáértők, s fantasztikusan érdekes, óriás játékszerek a gyermekek számára.

Ennek a tájmúzeumnak az a varázsa, hogy egy helyen találkozhatunk szellemi és tárgyi emlékek együttesével. A népi mesterségek itt ölelkeznek a műszaki civilizáció bonyolultabb alkotásaival, a népi és polgári gyökerű kultúra itt ad találkát egymásnak. S ami mindenekelőtt fontos és figyelemre méltó: itt évenként tíz-tizenöt féle népi mesterséget lehet elsajátítani. Vannak alkotócsoportok, amelyek évtizedek óta visszajárnak ide, s amint mondják, ebben a skanzenben tíz nap alatt egész esztendőre elegendő szellemi energiával töltődnek fel. Itt, családok apraja-nagyja együtt ver sátrát, vagy foglalja el valamelyik padlásszobát. A múzeumi program is rugalmas, emberi léptékű. A futó látogatástól a többhetes megtelepedésig mindenre van alkalom. És ezzel élnek is az emberek.

A csernátoni múzeum kisugárzása, túlzás nélkül, európai dimenziókkal szemléltethető. A néhány esztendővel ezelőtt szervezett „Csehek Világtalálkozóján” – Haszmann Pali bácsi Cseh Ida tanítónőt, Iczka nénit vette feleségül –, szóval a hírneves Cseh família, amely annyi jeles embert adott a magyar történelem számára, itt találkozott. Jelen voltak magyarul alig beszélő ausztráliai lányok, dél-amerikaiak, az újjvilágba szakadt csernátoniak, az Európa nyugati feléből érkezők és természetesen a Kárpát-medencebeliek is.

Sylvester Lajos

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

„A Jászságért” Alapítvány kuratóriuma pályázatot hirdet, melynek célja a jászok és a Jászság történeti, néprajzi, kulturális, oktatási és közművelődési értékeit gyarapítók támogatása. Pályázhatnak azok a magánszemélyek és jogi személyek, akik és amelyek a fenti célokat szolgáló törekvéseikhez, kezdeményezéseikhez anyagi támogatást várnak.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a pályázó szervezet, illetve személy pontos nevét, címét, telefonszámát, továbbá azt a bankszámlaszámot (a pénzüintézet megnevezésével, a számlatulajdonos nevének fel tüntetésével) ahová a megítélt pénzüösszeget kéri;
- annak a konkrét kezdeményezésnek, célnak, törekvésnek a rövid tartalmi leírását, melyhez a pályázó az anyagi támogatást kéri;
- a fenti cél megvalósításának teljes költségigényét, ideértve a már rendelkezésre álló anyagi fedezetet, továbbá a kért támogatás felhasználásának részletes tervezetét;
- két ajánló véleményét a pályázatról.

A pályázatok benyújtási határideje: 2000. február 29.

* * *

Egyidejűleg „A Jászságért” Alapítvány kuratóriuma közléteszi az általa alapított „Jászságért Díj” kilencedik alkalommal történő kiírását.

E díjat az a személy nyerheti el életműve elismeréseként, aki a Jászság művelődési és oktatási életében kiemelkedő alkotómunkát végzett.

A díj összege: 250 000 forint.

A díjazandó személyére részletes indoklással javaslatot kér és vár a kuratórium magánszemélyektől és jogi személyektől egyaránt.

A javaslatok benyújtásának határideje: 2000. február 29.

A pályázatokat és javaslatokat az alábbi címre kérjük eljuttatni:

*„A Jászságért” Alapítvány kuratóriuma
1537 Budapest 114 Pf. 367*